Odluka o donošenju kurikuluma za međupredmetnu temu Poduzetništvo za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj

MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA

157

Na temelju članka 27. stavka 9. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (»Narodne novine«, broj: 87/08, 86/09, 92/10, 105/10 – ispravak, 90/11, 16/12, 86/12, 94/13, 152/14, 7/17 i 68/18) ministrica znanosti i obrazovanja donosi

ODLUKU

O DONOŠENJU KURIKULUMA ZA MEĐUPREDMETNU TEMU PODUZETNIŠTVO ZA OSNOVNE I SREDNJE ŠKOLE U REPUBLICI HRVATSKOJ

I.

Ovom Odlukom donosi se kurikulum za međupredmetnu temu Poduzetništvo za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj.

II.

Sastavni dio ove Odluke je kurikulum međupredmetne teme Poduzetništvo.

III.

Ova Odluka stupa na snagu osmoga dana od dana objave u »Narodnim novinama«, a primjenjuje se od školske godine 2019./2020.

Klasa: 602-01/19-01/00026
Urbroj: 533-06-19-0021
Zagreb, 14. siječnja 2019.

Ministrica
prof. dr. sc. Blaženka Divjak, v. r.

KURIKULUM MEĐUPREDMETNE TEME PODUZETNIŠTVO ZA OSNOVNE I SREDNJE ŠKOLE

A. SVRHA I OPIS MEĐUPREDMETNE TEME

Poduzetnost definiramo kao vrijednost koja pretpostavlja aktiviranje osobnih potencijala na kreativan, konstruktivan, odgovoran i inovativan način u svrhu prilagodbe promjenjivim okolnostima u različitim područjima života te u različitim društvenim ulogama.

Kompetencija za poduzetništvo (Entrepreneurship competence) jedna je pak od ključnih kompetencija Europskoga referentnog okvira za cjeloživotno učenje koja je potrebna svakom građaninu da bi bio sposoban (samo)zaposliti se te se osobno razvijati u društvu znanja. Prema definiciji i načelima te ključne kompetencije cjeloživotnoga učenja, a koje su Europski parlament i Europsko vijeće naveli u svojim preporukama za razvoj poduzetništva, poduzetništvo predstavlja sposobnost pojedinca da pretvara ideje u djela. Ono podrazumijeva kreativnost, inovativnost, sposobnost razumnoga preuzimanja rizika kao i sposobnost planiranja, organiziranja te vođenja projekata kako bi se postigli određeni ciljevi. Poduzetništvo se provlači kroz svakodnevni obiteljski život i potiče svjesnost o cjelovitosti rada i razvija sposobnost iskorištavanja prilika. Ova se kompetencija odnosi i na svijest o važnosti etičnoga ponašanja i etičkih vrijednosti te promiče dobro upravljanje (odgovorno, transparentno, u skladu sa zakonom, participativno, efektivno, efikasno).

Poduzetnost kao vrijednost i poduzetništvo kao međupredmetna tema komplementarni su svim ostalim predmetima i međupredmetnim temama i uvršteni u sve cikluse i sve nastavne predmete i izvannastavne aktivnosti.

Odgajatelji, učitelji, nastavnici, stručni suradnici i ravnatelji svih odgojno-obrazovnih institucija podupiru stvaranje poticajnoga okružja za razvoj poduzetničke kompetencije. Pritom se podrazumijeva povezivanje škole s gospodarstvom, tržištem rada i lokalnom/regionalnom zajednicom s posebnim naglaskom na mentorski rad i iskustveno učenje. Osjećaj za inicijativu i poduzetništvo, tj. poduzetnička znanja, vještine i stavove, razvija se u ranim fazama socijalizacije od vrtićke dobi nadalje. Odgojno-obrazovni sustav stoga od najranije dobi osnažuje i potiče proces usvajanja poduzetničkog mišljenja i djelovanja.

Ova međupredmetna tema zastupa otvorenu komunikaciju između odgojno-obrazovnih radnika i učenika, suradničko učenje i druge oblike rada, uz uzajamno poštovanje i ohrabrivanje. Učenici uče o aktivnome i odgovornome sudjelovanju u društvu, a učenje za poduzetništvo otvara vrata raznim životnim mogućnostima i perspektivama.

Svrha je učenja i poučavanja ove međupredmetne teme razvijanje poduzetničkoga načina promišljanja i djelovanja u svakodnevnome životu i radu, stjecanje radnih navika i razvoj osobina poduzetne osobe (odgovornost, samostalnost, marljivost, inicijativnost, kreativnost, inovativnost, sposobnost donošenja odluka, samopouzdanje, odlučnost u djelovanju, spremnost na razuman rizik i upravljanje rizikom, mobilnost, fleksibilnost i dr.) koja je tako osposobljena za prepoznavanje prilika i mogućnosti za samoaktualizaciju.

Na kraju, svrha je učenja i poučavanja ove međupredmetne teme razvoj poduzetničke kompetencije usvajanjem poduzetničkih znanja, vještina i stavova nužnih za pripremu i sudjelovanje u svijetu rada. Tema uključuje razumijevanje temeljnoga ekonomskog procesa (ideja – planiranje – realizacija – stvaranje nove vrijednosti) bez isključive usmjerenosti na pokretanje vlastita poslovanja te poučava odgovornom djelovanju u svim aspektima radnoga života, neovisno o odabiru karijere.

B. ODGOJNO-OBRAZOVNI CILJEVI UČENJA I POUČAVANJA

Odgojno-obrazovni ciljevi učenja i poučavanja međupredmetne teme Poduzetništvo upotpunjuju se sa sadržajima ostalih međupredmetnih tema.

Učenik će:

razviti organizacijske i upravljačke sposobnosti (planiranje, provođenje planova, praćenje izvršenja, upravljanje vremenom) te sposobnost donošenja odluka, postavljanje ciljeva i prioriteta, rješavanja problema, timskog rada, vođenja; razviti komunikacijske vještine (međusobne i skupinske, prezentacijske i pregovaračke vještine); upoznati pravila učenja i rada u interkulturalnom okružju;

biti otvoren za nove ideje i mogućnosti, stvarati inovativna, konkurentna i kreativna rješenja; stvarati prilike, a ne ih čekati;

se upoznati s izradom projektnih prijedloga i upravljanjem projektima;

razumjeti ekonomsko okružje, razviti ekonomsku i financijsku pismenost, upoznati se s temeljnim ekonomskim konceptima (stvaranje nove vrijednosti) i ponašati se društveno odgovorno;

razviti upornost, pozitivan odnos prema radu i radne navike; razviti sposobnost samoprocjene i kritičkoga mišljenja, definiranja i rješavanja problema;

razlikovati i istraživati pojedina zanimanja; usvojiti temeljna znanja iz područja svijeta rada i poslovanja u svrhu razvoja karijere; prepoznavati potrebu i prilike za cjeloživotno učenje.

C. STRUKTURA – DOMENE KURIKULUMA MEĐUPREDMETNE TEME

Kurikulum međupredmetne teme Poduzetništvo ostvaruje se u tri domene:

A) PROMIŠLJAJ PODUZETNIČKI

B) DJELUJ PODUZETNIČKI

C) EKONOMSKA I FINANCIJSKA PISMENOST.

Ovako razrađene domene potaknut će kod učenika razvoj poduzetnoga načina razmišljanja i djelovanja u svakodnevnome životu i radu, razvoj proaktivnoga stava prema svemu što radi, uočavanje prilika i njihovo razumno korištenje. Usvajanjem elementarne ekonomske i financijske pismenosti učenik će steći osnovna znanja i vještine potrebne za uključivanje u svijet rada i razviti svijest o potrebi cjeloživotnoga učenja, usavršavanja i prilagođavanja potrebama tržišta rada te razvijati sposobnost razumnoga preuzimanja rizika.

A) PROMIŠLJAJ PODUZETNIČKI

Poduzetničko promišljanje veže se uz stvaranje okružja/uvjeta za razvoj osobina učenika (npr. samosvjesnost, potreba za ostvarenjem, vjera u sebe, usmjerenost, tolerancija rizičnih i neizvjesnih situacija, proaktivnost itd.) te uz istraživanje, kreativnost, sustavan pristup problemu, što je utemeljeno na spoznajama o odgovornom poduzetništvu u zajednici i okolišu, te uz zajednicu i okoliš. Poduzetna mlada osoba treba razumjeti kontekst u kojem živi i djeluje. Da bi to mogla, treba razumjeti temeljne ekonomske koncepte koji utječu na svakodnevnicu, ali i poduzetničko okružje u kojem se ideja razvija.

Sastavnice ove domene jesu očekivanja koja se odnose na:

prepoznavanje, definiranje i rješavanje problema i primjenu inovativnih i/ili kreativnih rješenja

snalaženje u rizičnim i neizvjesnim situacijama

odgovornosti u zajednici i okolišu / za zajednicu i okoliš te promišljanje na etičan i sustavan način.

B) DJELUJ PODUZETNIČKI

Poduzetničko djelovanje odnosi se na kreiranje projektnih prijedloga za što je potrebno razumijevanje temeljnih ekonomskih i financijskih koncepata. Poduzetničko djelovanje podrazumijeva projektni menadžment i razumijevanje lanca vrijednosti te jasno definiranje problema, stvaranje kreativnih, inovativnih i konkurentnih prijedloga te konačno finaliziranje projektnoga prijedloga. Ključni su dio ove domene i stvaranje tima i timski rad te iskustveno učenje i praktično iskustvo.

Sastavnice ove domene jesu očekivanja koja se odnose na:

razvoj poduzetničke ideje od koncepta do realizacije

postavljanje ciljeva i artikulaciju vlastite vizije

razvoj sposobnosti planiranja i upravljanja planiranim aktivnostima

planiranje i upravljanje karijerom.

C) EKONOMSKA I FINANCIJSKA PISMENOST

Domena ekonomska i financijska pismenost uvodi učenika u svijet rada i financija, stjecanje i raspodjelu rezultata. Omogućuje mu osnovno razumijevanje ekonomije i poduzetničkoga djelovanja kao procesa stvaranja nove vrijednosti te djelovanja tržišnih zakonitosti. Učenik upoznaje rad poduzeća, rad državnih, gospodarskih i financijskih institucija, uči kako se odgovorno odnositi prema radu i novcu, kako stvoriti uvjete za osobni i profesionalni razvoj.

Ekonomska pismenost definira se kao kompetencija kojom se identificiraju i vrednuju ekonomski koncepti u odnosu na osobne financije, ekonomske i političke sustave.

Financijska pismenost podrazumijeva svijest o financijskim mogućnostima i rizicima te sposobnost prikupljanja potrebnih informacija i donošenje odluka o izboru financijskih usluga u skladu s osobnim potrebama.

Sastavnice ove domene jesu očekivanja koja se odnose na:

osnovno razumijevanje ekonomije i njezina primjena u svakodnevnome životu

razumijevanje financijskih proizvoda, usluga i koncepata

odgovorno upravljanje novcem.

D. ODGOJNO-OBRAZOVNA OČEKIVANJA PO ODGOJNO-OBRAZOVNIM CIKLUSIMA I DOMENAMA (MAKROKONCEPTIMA) TE KLJUČNI SADRŽAJI

Odgojno-obrazovna očekivanja po ciklusima i domenama (makrokonceptima) prikazana su na dva načina:

odgojno-obrazovna očekivanja po ciklusima i domenama (makrokonceptima) / Tablica 1.)

odgojno-obrazovna očekivanja, njihova razrada na znanje, vještine i stavove po ciklusima i domenama (makrokonceptima); preporuke za ostvarivanje očekivanja te ključni sadržaji / Tablica 2.)

Tablica 1. Odgojno-obrazovna očekivanja po ciklusima i domenama (makrokonceptima) (u prilogu)

Tablica 2. Odgojno-obrazovna očekivanja, njihova razrada na znanje, vještine i stavove po ciklusima i domenama (makrokonceptima); preporuke za ostvarivanje očekivanja te ključni sadržaji

1. odgojno-obrazovni ciklus (1. i 2. razred OŠ)

Domena: PROMIŠLJAJ PODUZETNIČKI				
ODGOJNO-OBRAZOVNA OČEKIVANJA	ZNANJE	VJEŠTINE	STAVOVI	PREPORUKE ZA OSTVARIVANJE OČEKIVANJA
Učenik: pod A.1.1. Primjenjuje inovativna i kreativna rješenja.	Prepoznaje inovaciju i njezinu vrijednost. Uočava problem iz neposredne okoline i predlaže rješenje. Prepoznaje da su resursi oskudni.	Koristi dostupne materijale za rad.	Otvoren je prema drukčijemu mišljenju.	Integrirano. Otvoreno za sve nastavne predmete, izvannastavne i izvanučioničke aktivnosti. Sat razrednika.
pod A.1.2. Snalazi se s neizvjesnošću i rizicima koje donosi.	Uočava neizvjesnost i rizik u neposrednoj okolini. Prepoznaje ponuđene proizvode i usluge (sadržaje) u neposrednoj okolini. Identificira osobne potrebe i interese koje je moguće zadovoljiti u neposrednoj okolini.	Donosi odluku o aktivnosti u koju će se uključiti iz neposredne okoline.	Rizik i neizvjesnost doživljava kao prilike za učenje.	Integrirano. Otvoreno za sve nastavne predmete, izvannastavne i izvanučioničke aktivnosti. Sat razrednika.

pod A.1.3. Upoznaje mogućnosti osobnog razvoja (razvoj karijere, profesionalno usmjeravanje).	Razlikuje zanimanja svojih najbližih. Opisuje različita zanimanja.	Pokazuje različita zanimanja kroz igru.	Otvoren je prema različitim mogućnostima, zanimanjima i poslovima.	Integrirano. Otvoreno za sve nastavne predmete, izvannastavne i izvanučioničke aktivnosti. Sat razrednika. Gosti predavači: roditelji i poduzetnici s pričama o svojim zanimanjima.
KLJUČNI SADRŽAJI: inovativnost, kreativnost, razlikovanje rizika i neizvjesnosti, upoznavanje sa svijetom rada, važnost i različitost zanimanja, jednakovrijednost, odgovornost, oskudnost resursa.				

2. odgojno-obrazovni ciklus (3., 4. i 5. razred OŠ)

Domena: PROMIŠLJAJ PODUZETNIČKI				
ODGOJNO-OBRAZOVNA OČEKIVANJA	ZNANJE	VJEŠTINE	STAVOVI	PREPORUKE ZA OSTVARIVANJE OČEKIVANJA
Učenik: pod A.2.1. Primjenjuje inovativna i kreativna rješenja.	Razumije različite mogućnosti korištenja resursa.	Istražuje i raspravlja o različitim mogućnostima korištenja resursa. Rješava probleme korištenjem različitih mogućnosti.	Spremno eksperimentira u pronalaženju rješenja.	Integrirano. Otvoreno za sve nastavne predmete, izvannastavne i izvanučioničke aktivnosti. Sat razrednika. Korelacija s MT-om Građanski odgoj.
pod A.2.2. Snalazi se s neizvjesnošću i rizicima koje donosi.	Analizira ponudu sadržaja iz neposredne okoline. Određuje prioritete u procesu donošenja odluka.	Određuje najbolje rješenje. Predviđa posljedice poduzetih aktivnosti.	Pokazuje samostalnost i samopouzdanje u donošenju odluka. Pokazuje otvorenost prema drukčijim mišljenjima.	Integrirano. Otvoreno za sve nastavne predmete, izvannastavne i izvanučioničke aktivnosti. Sat razrednika. Korelacija s MT-om. Građanski odgoj.
pod A.2.3. Upoznaje mogućnosti razvoja karijere i profesionalnoga usmjeravanja.	Opisuje nekoliko mogućnosti za razvoj karijere. Objašnjava razliku između pojmova »biti poduzetnik« i »djelovati poduzetno«.	Koristi više izvora informacija u istraživanju. Izrađuje mapu osobnoga razvoja (portfolio).	Pokazuje otvorenost prema različitim mogućnostima. Cijeni svoje i tuđe osobne mogućnosti.	Integrirano. Otvoreno za sve nastavne predmete, izvannastavne i izvanučioničke aktivnosti. Sat razrednika.
KLJUČNI SADRŽAJI: donošenje odluka i posljedica različitih izbora, svjesnost da rizik uvijek postoji, istraživanje mogućih zanimanja, biti poduzetnik ili djelovati poduzetno.				

3. odgojno-obrazovni ciklus (6., 7. i 8. razred OŠ)

Domena: PROMIŠLJAJ PODUZETNIČKI				
ODGOJNO-OBRAZOVNA OČEKIVANJA	ZNANJE	VJEŠTINE	STAVOVI	PREPORUKE ZA OSTVARIVANJE OČEKIVANJA
Učenik: pod A.3.1. Primjenjuje inovativna i kreativna rješenja.	Istražuje komparativne prednosti regija/županija u Republici Hrvatskoj te navodi njihov potencijal za poduzetništvo.	Predlaže preporuke za razvoj poduzetničkog potencijala u okružju.	Pozitivno se odnosi prema istraživanju i stvaranju novih rješenja.	Geografija Integrirano Izvannastavne i izvanučioničke aktivnosti.
pod A.3.2. Snalazi se s neizvjesnošću i rizicima koje donosi.	Uviđa i procjenjuje rizik povezan sa stvarnom životnom situacijom (učionica, škola, obitelj, zajednica).	Pronalazi rješenja za prevladavanje ili sprječavanje rizika.	Preuzima razuman rizik. Uči iz pogrešaka i prihvaća promjene.	Integrirano Otvoreno za sve nastavne predmete, izvannastavne i izvanučioničke aktivnosti. Sat razrednika Korelacija s MT Građanski odgoj.
pod A.3.3. Upoznaje i kritički sagledava mogućnosti razvoja karijere i profesionalnog usmjeravanja. karijere, (profesionalno usmjeravanje).	Poznaje mogućnosti i razlikuje programe za nastavak školovanja ovisno o osobnim ciljevima i mogućnostima. Prepoznaje i objašnjava važnost cjeloživotnog učenja za razvoj karijere.	Rabi nove izvore znanja i alate potrebne za pristup nastavku obrazovanja. Procjenjuje svoje jake i slabe strane. Sastavlja jednostavan životopis. Nadopunjuje mapu osobnog razvoja (portfolio). Planira nastavak školovanja ovisno o vlastitim ciljevima i mogućnostima.	Procjenjuje osobne mogućnosti. Cijeni svoj uspjeh i uspjehe drugih.	Integrirano Otvoreno za sve nastavne predmete, izvannastavne i izvanučioničke aktivnosti. Sat razrednika Kontinuirano djelovanje stručnih suradnika na radionicama i individualnom savjetovanju. Gost predavač iz HZZ-a o profesionalnom usmjeravanju i izboru zanimanja.
KLJUČNI SADRŽAJI Planiranje resursa, poduzetnički potencijal, komparativne prednosti, ulaganje u cjeloživotno učenje, upravljanje karijerom, jednostavan životopis na materinskom i stranom jeziku.				

4. odgojno-obrazovni ciklus (1. i 2. razred četverogodišnjega i 1. razred trogodišnjega srednjoškolskog obrazovanja)

Domena: PROMIŠLJAJ PODUZETNIČKI				
ODGOJNO-OBRAZOVNA OČEKIVANJA	ZNANJE	VJEŠTINE	STAVOVI	PREPORUKE ZA OSTVARIVANJE OČEKIVANJA
Učenik:	Prepoznaje utjecaj inovacija i kreativnih rješenja na rast	Izračunava produktivnost i	Pokazuje otvorenost prema inovacijama.	Integrirano.

Pod A.4.1. Primjenjuje inovativna i kreativna rješenja.	produktivnosti i konkurentnosti. Procjenjuje utjecaj oskudnosti resursa na pojedinca, poslovanje i društvo. Poznaje pojam intelektualnoga vlasništva.	obrazlaže komparativne prednosti rješenja. Uspoređuje dobit i troškove inovativnoga rješenja.	Poštuje intelektualno vlasništvo.	Izvannastavne i izvanučioničke aktivnosti. Sat razrednika.
Pod A.4.2. Snalazi se s neizvjesnošću i rizicima koje donosi.	Navodi karakteristike različitih gospodarskih sustava te definira prednosti i nedostatke svakog od njih. Opisuje promjenjivost i složenost gospodarske situacije u nacionalnome, multinacionalnome i globalnome okružju.	Koristi internet i primjerene e-alate u istraživanju različitih gospodarskih sustava i njihovih mogućnosti. Pronalazi na internetu podatke o poslovnim subjektima te čita i razumije njihova poslovna izvješća. Procjenjuje rizik povezan s promjenjivom gospodarskom situacijom u široj okolini.	Preuzima razuman rizik i snalazi se u neizvjesnim situacijama. Pokazuje otvorenost prema multikulturalnosti.	Integrirano. Izvannastavne i izvanučioničke aktivnosti. Sat razrednika. Korelacija s MT-om. Građanski odgoj.
Pod A.4.3. Upoznaje i kritički sagledava mogućnosti razvoja karijere i profesionalnoga usmjeravanja.	Analizira mogućnosti razvoja karijere ovisno o osobnim ciljevima i mogućnostima uključivanja na tržište rada. Upoznaje se s različitim oblicima zapošljavanja te njihovim prednostima i nedostatcima Uočava mogućnosti i uvjete za pokretanje vlastita posla.	Koristi e-alate i mrežne stranice za upoznavanje s mogućnostima uključivanja na tržište rada. Nadopunjuje mapu osobnoga razvoja (portfolio).	Ne odustaje unatoč neuspjesima.	Integrirano. Izvannastavne i izvanučioničke aktivnosti. Sat razrednika.
KLJUČNI SADRŽAJI: konkurentnost, planiranje vremena, intelektualno vlasništvo, gospodarski sustavi, konkurencija radne snage, mogućnosti samozapošljavanja, oportunitetni trošak, produktivnost.				

5. odgojno-obrazovni ciklus (3. i 4. razred četverogodišnjega i 2. i 3. razred trogodišnjega srednjoškolskog obrazovanja)

Domena: PROMIŠLJAJ PODUZETNIČKI				
ODGOJNO-OBRAZOVNA OČEKIVANJA	ZNANJE	VJEŠTINE	STAVOVI	PREPORUKE ZA OSTVARIVANJE OČEKIVANJA
Učenik: pod A.5.1.	Određuje važnost transfera tehnologije i komercijalizacije inovacije.	Prezentira primjere uspješnih transfera tehnologije.	Poštuje intelektualno vlasništvo u gospodarstvu zasnovanom na znanju.	Integrirano. Izvannastavne i izvanučioničke aktivnosti.

Primjenjuje inovativna i kreativna rješenja.	Objašnjava usuglašenost tehnološke izvedivosti inovacija i otkrića s etičkim normama. Opisuje važnost kreativnih industrija za gospodarski rast.	Procjenjuje na primjerima jesu li inovacije i otkrića moralno opravdani.	Naglašava važnost zakonske i etičke regulacije inovacija, tehnologije i znanosti.	Sat razrednika. Korelacija s MT-om. Građanski odgoj.
pod A.5.2. Snalazi se s neizvjesnošću i rizicima koje donosi.	Analizira proces globalizacije i njezin utjecaj na pojedinca i društvo. Prepoznaje razlike u trgovinskim barijerama i količini razmjene između zemalja.	Služi se makroekonomskim pokazateljima. Procjenjuje dosege proizvoda i usluga.	Poštuje različitosti i multikulturalnost.	Integrirano. Izvannastavne i izvanučioničke aktivnosti. Sat razrednika. Korelacija s MT-om. Građanski odgoj.
pod A.5.3. Upoznaje i kritički sagledava mogućnosti razvoja karijere i profesionalnog usmjeravanja.	Poznaje mogućnosti i razlikuje programe za nastavak školovanja i uključivanja na tržište rada ovisno o osobnim ciljevima i mogućnostima. Razvija koncepte i strategije cjeloživotnoga učenja. Analizira različite vrste poduzetništva ovisno o osobnim ciljevima u karijeri, mogućnostima zapošljavanja i prednostima zajednice.	Koristi se vlastitim potencijalima. Nadopunjuje i predstavlja mapu osobnoga razvoja (portfolio). Piše motivacijsko pismo za dobivanje stipendije na materinskome i stranome jeziku. Kreira životopis u formatu Europass i molbu za posao. Simulira razgovor za posao.	Iskazuje vlastitu viziju budućnosti i svoje mjesto u njoj. Pokazuje fleksibilnost i pripremljenost za radnu mobilnost.	Integrirano. Izvannastavne i izvanučioničke aktivnosti. Sat razrednika.
KLJUČNI SADRŽAJI: transfer tehnologija, komercijalizacija, kultura, inovacije, moralna dvojba, tehnoznanost, gospodarstvo zasnovano na znanju, kreativna industrija, globalizacija, mogućnosti daljnjega obrazovanja, pisanje životopisa i molbe za posao te motivacijskoga pisma na materinskome i stranome jeziku.				

1. odgojno-obrazovni ciklus (1. i 2. razred OŠ)

Domena: DJELUJ PODUZETNIČKI				
ODGOJNO-OBRAZOVNA OČEKIVANJA	ZNANJE	VJEŠTINE	STAVOVI	PREPORUKE ZA OSTVARIVANJE OČEKIVANJA
Učenik: pod B.1.1. Razvija poduzetničku ideju od koncepta do realizacije.	Prepoznaje i opisuje poduzetničku ideju.	Prezentira poduzetničku ideju pred drugima.	Cijeni svoje i druge poduzetničke ideje.	Integrirano. Izvannastavne i izvanučioničke aktivnosti. Sat razrednika. Gostovanje predavača poduzetnika.

pod B.1.2. Planira i upravlja aktivnostima.	Nabraja sastavnice potrebne za izvršenje aktivnosti. Objašnjava važnost jednakih prava i dužnosti za sve članove skupine.	Surađuje u određivanju načina provedbe planirane aktivnosti. Sudjeluje u aktivnostima s pozitivnim učinkom na dobrobit skupine ili vlastita kućanstva.	Pokazuje odgovornost u ispunjavanju preuzetih zadataka i rokova. Jednako se odnosi prema svima neovisno o njihovom socioekonomskom statusu.	Integrirano. Izvannastavne i izvanučioničke aktivnosti. Sat razrednika. Korelacija s MT-om. Građanski odgoj.
pod B.1.3. Prepoznaje važnost odgovornoga poduzetništva za rast i razvoj pojedinca i zajednice..	Prepoznaje i obrazlaže oskudnost resursa u svojoj neposrednoj okolini.	Djeluje prema načelima »dobrog gospodara«.	Cijeni resurse. Prepoznaje posljedice svojih i tuđih aktivnosti u zajednici i okolišu i za zajednicu i okoliš.	Integrirano. Izvannastavne i izvanučioničke aktivnosti. Sat razrednika. Korelacija s MT-om. Građanski odgoj.
KLJUČNI SADRŽAJI: ideja, poslovna prilika, cjeline Projektnog plana, oskudnost resursa i zaštita okoliša, »dobar gospodar«.				

2. odgojno-obrazovni ciklus (3., 4. i 5. razred OŠ)

Domena: DJELUJ PODUZETNIČKI				
ODGOJNO-OBRAZOVNA OČEKIVANJA	ZNANJE	VJEŠTINE	STAVOVI	PREPORUKE ZA OSTVARIVANJE OČEKIVANJA
Učenik: pod B.2.1. Razvija poduzetničku ideju od koncepta do realizacije.	Uočava i procjenjuje poduzetničke prilike u razrednome odjelu, školi i/ili zajednici. Poznaje pravila timskoga rada i umrežavanja s pojedincima i drugim grupama.	Prezentira poduzetničke prilike u razrednome odjelu, školi i/ili zajednici. Sudjeluje u radu tima i umrežavanju s pojedincima i drugim skupinama.	Prihvaća samostalan rad, timski rad i umrežavanje s pojedincima i grupama.	Integrirano. Izvannastavne i izvanučioničke aktivnosti. Sat razrednika.
pod B.2.2. Planira i upravlja aktivnostima.	Prepoznaje sve sastavnice plana aktivnosti.	Učinkovito se koristi vremenom i resursima u provedbi aktivnosti u razrednome odjelu, školi i/ili zajednici. Izabire i planira aktivnosti. Planira slobodno vrijeme.	Preuzima odgovornost za realizaciju plana.	Integrirano. Izvannastavne i izvanučioničke aktivnosti. Sat razrednika.
pod B.2.3. Prepoznaje važnost odgovornoga poduzetništva za rast i razvoj pojedinca i zajednice.	Navodi i vrednuje primjere odgovornoga ponašanja i poslovanja u zajednici. Opisuje pojam »zelene ekonomije«. Opisuje osnovne ekološke probleme i	Pokreće rasprave o pitanjima koja su važna za život i rad u razredu i školi te u njima sudjeluje. Koristi odgovarajuće postupke zaštite okoliša. Izrađuje plan ekološki odgovornoga i	Odgovorno i etično se ponaša u obitelji, školi i zajednici. Pokazuje ekološku osviještenost.	Integrirano. Izvannastavne i izvanučioničke aktivnosti. Sat razrednika. Korelacija s MT-om. Građanski odgoj.

	jednostavnim riječima navodi njihove uzroke.	ekonomičnoga ponašanja svoga kućanstva i razreda.		
KLJUČNI SADRŽAJI: procjena poduzetničke prilike, izbor djelatnosti, mogućnosti s obzirom na dostupne resurse, upravljanje vremenom, materijalni, financijski, prirodni i ljudski resursi, »zelena ekonomija«, razvrstavanje otpada, načini odlaganja opasnih tvari, ekološki problem.				

3. odgojno-obrazovni ciklus (6., 7. i 8. razred OŠ)

Domena: DJELUJ PODUZETNIČKI				
ODGOJNO-OBRAZOVNA OČEKIVANJA	ZNANJE	VJEŠTINE	STAVOVI	PREPORUKE ZA OSTVARIVANJE OČEKIVANJA
Učenik: pod B.3.1. Razvija poduzetničku ideju od koncepta do realizacije.	Razrađuje svoju poduzetničku ideju i vrednuje njezinu izvodljivost.	Javno predstavlja i argumentira poduzetničku ideju.	Pokazuje inicijativnost u razvijanju, predstavljanju i provedbi poduzetničkih ideja. Cijeni samostalan rad, rad u timu i umrežavanje s pojedincima i grupama.	Integrirano. Izvannastavne i izvanučioničke aktivnosti. Sat razrednika. Obilježavanje Europskog tjedna poduzetništva (EU SME Week) u suradnji s lokalnom zajednicom. Gost predavač – poduzetnik/ poduzetnica.
pod B.3.2. Planira i upravlja aktivnostima.	Razumije i osmišljava društveno korisnu aktivnost.	Planira i provodi društveno korisnu aktivnost. Samostalno radi i sudjeluje u radu skupine.	Poštuje pravila planiranja koja pridonose učinkovitoj aktivnosti.	Integrirano. Izvannastavne i izvanučioničke aktivnosti. Sat razrednika. Korelacija s MT-om. Građanski odgoj.
pod B.3.3. Prepoznaje važnost odgovornoga poduzetništva za rast i razvoj pojedinca i zajednice.	Prepoznaje koncept održivoga razvoja i utjecaj pojedinca putem znanstvene, gospodarske, društvene, kulturološke, političke i drugih djelatnosti. Razlikuje sve dionike održivoga razvoja i njihove interese. Nabraja i objašnjava javna dobra.	U skladu s konceptom održivoga razvoja istražuje negativne učinke i pronalazi rješenja.	Poštuje i zagovara načela održivoga razvoja. Poštuje javno dobro. Pokazuje i potiče odgovornost sadašnjih naraštaja za budućnost ljudi, drugih živih bića, prirode i budućih naraštaja.	Integrirano. Izvannastavne i izvanučioničke aktivnosti. Sat razrednika. Korelacija s MT-om. Građanski odgoj.
KLJUČNI SADRŽAJI: donošenje odluka uzimajući u obzir načelo nestašice, popratne troškove i planiranje (razmišljati zeleno); javna dobra, društveno odgovorno poslovanje, održivi razvoj.				

4. odgojno-obrazovni ciklus (1. i 2. razred četverogodišnjega i 1. razred trogodišnjega srednjoškolskog obrazovanja)

Domena: DJELUJ PODUZETNIČKI				
ODGOJNO-OBRAZOVNA OČEKIVANJA	ZNANJE	VJEŠTINE	STAVOVI	PREPORUKE ZA OSTVARIVANJE OČEKIVANJA
Učenik: pod B.4.1. Razvija poduzetničku ideju od koncepta do realizacije.	Prepoznaje dionike poduzetničkoga okružja i mogućnosti osobnoga djelovanja za razvoj poduzetničke ideje.	Služi se različitim izvorima informacija. Pronalazi na internetu podatke o poslovnim subjektima te čita i razumije njihova poslovna izvješća.	Pokazuje otvorenost za poduzetničke prilike.	Integrirano. Izvannastavne i izvanučioničke aktivnosti. Pravo poduzetničko iskustvo. Gost predavač iz potpornih institucija.
pod B.4.2. Planira i upravlja aktivnostima.	Objašnjava osnove projektnog ciklusa.	Izrađuje poduzetnički projektni plan.	Odgovorno izvršava zadatke, ispunjava obaveze i poštuje rokove. Uči iz pogrešaka. Ustrajan je u dosezanju cilja.	Integrirano. Izvannastavne i izvanučioničke aktivnosti.
pod B.4.3. Prepoznaje važnost odgovornoga poduzetništva za rast i razvoj pojedinca i zajednice.	Objašnjava važnost eksternalija za planiranje poduzetničkoga pothvata. Prepoznaje važnost socijalnoga poduzetništva.	Istražuje primjere dobre prakse implementacije društveno odgovornoga poslovanja i socijalnoga poduzetništva te na temelju primjera izrađuje prijedlog vlastite društveno odgovorne aktivnosti. Pronalazi na internetu podatke o poslovnim subjektima te čita i razumije njihova poslovna izvješća.	Poštuje koncept socijalne uključenosti. Poštuje postojeće resurse RH i svijeta te sustavno djeluje na njihovu očuvanju. Usmjerava potrošnju prema proizvodima i uslugama poslovnih subjekata koji djeluju društveno odgovorno.	Integrirano. Izvannastavne i izvanučioničke aktivnosti. Korelacija s MT-om. Građanski odgoj.
KLJUČNI SADRŽAJI: eko-sustav, eksternalije, mogući izvori financiranja, državne potpore, EU sredstva, privatne i javne usluge, mogućnosti korištenja dobiti, utjecaji socijalnoga poduzetništva, održivi razvoj, moralno prosuđivanje, sukob interesa, društveno odgovorno poslovanje.				

5. odgojno-obrazovni ciklus (3. i 4. razred četverogodišnjega i 2. i 3. razred trogodišnjega srednjoškolskog obrazovanja)

Domena: DJELUJ PODUZETNIČKI				
ODGOJNO-OBRAZOVNA OČEKIVANJA	ZNANJE	VJEŠTINE	STAVOVI	PREPORUKE ZA OSTVARIVANJE OČEKIVANJA

Učenik: pod B.5.1. Razvija poduzetničku ideju od koncepta do realizacije.	Obrazlaže vlastitu poduzetničku ideju. Razlikuje ulogu poduzetnika od uloge upravitelja (menadžera).	Izrađuje projektni prijedlog.	Promiče poduzetništvo kao nositelja održivoga gospodarskog rasta i razvoja.	Integrirano. Izvannastavne i izvanučioničke aktivnosti .
pod B.5.2. Planira i upravlja aktivnostima.	Prepoznaje važnost investicija i različite izvore financiranja.	Koristeći e-alate istražuje mogućnosti investiranja i financiranja.	Procjenjuje prednosti i nedostatke različitih financijskih usluga.	Integrirano. Izvannastavne i izvanučioničke aktivnosti. Korelacija s MT-om. Građanski odgoj.
pod B.5.3. Prepoznaje važnost odgovornoga poduzetništva za rast i razvoj pojedinca i zajednice.	Objašnjava profesionalnu etiku na različitim primjerima iz poslovnoga okružja. Objašnjava pojam sive ekonomije i korupcije. Prepoznaje i opisuje primjere kršenja prava potrošača.	U svakodnevnome životu prepoznaje sivu ekonomiju i koruptivno ponašanje. Predlaže rješenja na različitim primjerima sukoba interesa. U suradnji s drugima izrađuje jednostavni etički kodeks. Koristi potrošačka prava.	Ne prihvaća sivu ekonomiju i koruptivno ponašanje i reagira na njihovu pojavnost. Poštuje i potiče druge na poštivanje pravila profesionalnoga i etičnoga ponašanja.	Integrirano. Izvannastavne i izvanučioničke aktivnosti. Korelacija s MT-om. Građanski odgoj.
KLJUČNI SADRŽAJI: projektni prijedlog, mogućnosti financiranja, stipendije, učenički i studentski krediti, odgovorno poduzetništvo – siva ekonomija, poštivanje zakonske regulative, zaštita potrošača, profesionalna etika, etički kodeks.				

1. odgojno-obrazovni ciklus (1. i 2. razred OŠ)

Domena: EKONOMSKA I FINANCIJSKA PISMENOST				
ODGOJNO-OBRAZOVNA OČEKIVANJA	ZNANJE	VJEŠTINE	STAVOVI	PREPORUKE ZA OSTVARIVANJE OČEKIVANJA
Učenik: pod C.1.1. Prepoznaje važnost ljudskog rada i stvaranja dobara za osiguranje sredstava za život pojedinca i dobrobit zajednice.	Prepoznaje ulogu i važnost ljudskoga rada za život pojedinca. Uočava da proizvodi nastaju od određenih materijala ljudskim radom. Prepoznaje proizvode i usluge.	Povezuje materijale i rad u gotov proizvod.	Čuva dostupne materijalne resurse, reciklira materijale. Cijeni svoj i tuđi rad. Veseli se uspjehu, uči iz neuspjeha.	LK, GK, HJ, PID – radionice, projekti, tematski dani u kojima učenici proizvode i prezentiraju različite uporabne, kulturne ili kreativne proizvode (uporabni predmeti, predstave, koncerti…); ostvaruje se u jednome nastavnom predmetu ili integrirano. Izborno – ovisno o mogućnostima i odluci škole organizira se prodaja ili razmjena nastalih proizvoda. Izvanučionička nastava – posjeti tvornicama, poduzećima, kazalištima, trgovinama, sajmovima itd. u kojima učenici uočavaju proces stvaranja

				dobara i ostvarivanje zarade u okviru zavičajnoga gospodarstva. Korelacija s Građanskim odgojem i obrazovanjem
pod C.1.2. Prepoznaje osnovne pojmove tržišta.	Nabraja mogućnosti razmjene dobara. Prepoznaje razliku između ponude i potražnje.	Sudjeluje u igrama razmjene dobara. Istražuje pojedine proizvode i usluge koje koristi po cijeni i kvaliteti.		
pod C.1.3. Upoznaje funkciju novca.	Uočava da je novac povezan s radom, proizvodnjom dobara i pružanjem usluga. Uočava da novcem zadovoljava neke svoje potrebe. Imenuje i raspoznaje po vrijednosti hrvatski novac.	Računa s novčanim jedinicama.	Prihvaća potrebu racionalne potrošnje i cijeni vrijednost novca.	MAT, PID, SR – povezuje se s temama Hrvatski novac, Dan štednje i sl. Može se također ostvariti kao dio integriranih radionica i projekata. Korelacija s Građanskim odgojem i obrazovanjem
KLJUČNI SADRŽAJI: materijal, rad, proizvodnja, proizvod, tržište, razmjena dobara, prodaja, kupnja, novac, ponuda, potražnja.				

2. odgojno-obrazovni ciklus (3., 4. i 5. razred OŠ)

Domena: EKONOMSKA I FINANCIJSKA PISMENOST				
ODGOJNO-OBRAZOVNA OČEKIVANJA	ZNANJE	VJEŠTINE	STAVOVI	PREPORUKE ZA OSTVARIVANJE OČEKIVANJA
Učenik: pod C.2.1. Istražuje procese proizvodnje dobara, pružanja usluga i gospodarske djelatnosti u zajednici.	Istražuje različite materijale i zaključuje što se od njih može proizvesti. Uočava da su za proizvodnju potrebna specifična znanja. Nabraja gospodarske djelatnosti u zajednici.	Proizvodi različite proizvode. Prezentira izrađene proizvode.	Cijeni svoj i tuđi rad.	LK, GK, HJ, PID, SR, (TK 5. r.) – radionice, sajmovi, projekti, tematski dani kada učenici proizvode i prezentiraju različite uporabne, kulturne ili kreativne proizvode (uporabni predmeti, predstave, koncerti…). Ostvaruje se integrirano u više nastavnih predmeta. Izborno – ovisno o mogućnostima i odluci škole organizira se prodaja ili razmjena nastalih proizvoda.
				Izvanučionička nastava – tijekom posjeta tvornicama, poduzećima, kazalištima, trgovinama, sajmovima itd. učenici uočavaju razvoj inovacija,

				procese stvaranja dobara, plasmana proizvoda i ostvarivanje zarade unutar zavičajnoga gospodarstva. Istraživačka nastava – učenici istražuju materijale, cijene, medijske oglase u svojoj sredini itd. Korelacija s Građanskim odgojem i obrazovanjem
pod C.2.2. Prepoznaje osnovne tržišne odnose / procese razmjene.	Tumači način formiranja cijene. Razumije važnost komunikacije s tržištem. Uočava medijsko oglašavanje u svojoj sredini i obrazlaže njegovu ulogu u prodaji proizvoda.	Istražuje mogućnosti prodaje i potrebe tržišta. Istražuje cijene dostupnih proizvoda.	Usvaja elemente poslovne etike. Kritički preispituje medijsko oglašavanje u svojoj sredini.	
pod C.2.3. Prepoznaje ulogu novca u osobnome i obiteljskome životu.	Utvrđuje koje osobne potrebe može zadovoljiti novcem. Objašnjava zašto je potrebno trošiti u skladu s mogućnostima. Nabraja posljedice prekomjerne potrošnje. Razlikuje ulaganje od potrošnje. Razumije i tumači važnost štednje.	Planira osobnu potrošnju i štednju.	Odgovorno se odnosi prema novcu i ne podliježe izazovima prekomjerne potrošnje.	MAT, PID, SR – povezuje se s temama Hrvatski novac, Dan štednje i sl. Može se također ostvariti kao dio integriranih radionica i projekata. Korelacija s Građanskim odgojem i obrazovanjem
KLJUČNI SADRŽAJI: materijali za proizvodnju, znanje, proizvodnja, rad, ponuda, potražnja, cijena, prodaja, medijsko oglašavanje, novac, potrošnja, štednja.				

3. odgojno-obrazovni ciklus (6., 7. i 8. razred OŠ)

Domena: EKONOMSKA I FINANCIJSKA PISMENOST				
Očekivanja u ovom ciklusu ostvaruju se izradom projekta.				
ODGOJNO-OBRAZOVNA OČEKIVANJA	ZNANJE	VJEŠTINE	STAVOVI	PREPORUKE ZA OSTVARIVANJE OČEKIVANJA
Učenik: pod C.3.1. pod C.3.2. Sudjeluje u projektu ili	Obrazlaže međuovisnost između resursa i uspješnosti realizacije plana projekta ili proizvodnje.	Sastavlja jednostavan plan projekta ili proizvodnje prema vlastitoj ideji.	Odgovorno i racionalno se odnosi prema resursima kojima raspolaže. Cijeni kvalitetu proizvoda.	Integrirano kao međupredmetni projekt, tematski dan, projektni dan, natjecanja (za najoriginalniji projektni plan, natjecanja mladih poduzetnika i sl..).

proizvodnji od ideje do realizacije.	Procjenjuje materijalne troškove projekta ili proizvodnje. Određuje cijenu proizvoda na osnovi procjene materijalnih troškova i uloženog rada. Uočava mogućnosti plasmana proizvoda na tržištu. Nabraja poznate primjere uspješnog plasiranja proizvoda. Obrazlaže što je brendiranje.	Prezentira svoj plan projekta ili proizvodnje. Sudjeluje u timskoj realizaciji projekta ili proizvodnje. Prepoznaje tržišne prilike.	Zauzima vlastiti stav prema brendiranim proizvodima. Ima pozitivan stav prema poduzetništvu. Poštuje razlike i multikulturalnost u poslovnom okružju.	Moguće ga je uključiti u sadržaje geografije, matematike, fizike, tehničke kulture, hrvatskog jezika, sat razrednika i dr.. Izvanučionička nastava – tijekom posjeta tvornicama, poduzećima, kazalištima, trgovinama, sajmovima itd. učenici uočavaju procese stvaranja dobara, plasmana proizvoda ili ostvarivanje zarade. Korelacija Građanski odgoj i obrazovanje i Osobni i socijalni razvoj.
pod C.3.3. Upravlja osobnim financijama i prepoznaje tijek novca.	Obrazlaže ovisnost cijene o ponudi i potražnji. Objašnjava korištenje poreza i prireza za financiranje javnih dobara i usluga. Objašnjava što je BDP. Obrazlaže vezu između financijskih mogućnosti i potrošnje. Predviđa posljedice prekomjerne potrošnje. Objašnjava oblike štednje.	Izračunava PDV pri formiranju cijene. Istražuje različite oblike štednje. Vodi dnevnik mjesečne potrošnje i upravlja vlastitim džeparcem.	Svjestan je da osobnim i zajedničkim novcem treba odgovorno upravljati.	
KLJUČNI SADRŽAJI Resursi (materijalni, financijski i ljudski), stvaranje dobara (plan projekta/proizvodnje, podjela rada, timski rad), tržište (ponuda, potražnja, cijena); PDV, BDP, porez, prirez, životna osiguranja, mirovinski i investicijski fondovi, dionice.				

4. odgojno-obrazovni ciklus (1. i 2. razred četverogodišnjega i 1. razred trogodišnjega srednjoškolskog obrazovanja)

Domena: EKONOMSKA I FINANCIJSKA PISMENOST				
Očekivanja u ovom ciklusu ostvaruju se izradom projekta.				
ODGOJNO-OBRAZOVNA OČEKIVANJA	ZNANJE	VJEŠTINE	STAVOVI	PREPORUKE ZA OSTVARIVANJE OČEKIVANJA

Učenik: Pod C.4.1. i 4.2. Sudjeluje u projektu ili proizvodnji od ideje do realizacije (nadovezuje se i uključuje elemente očekivanja iz 3. ciklusa)	Identificira čimbenike koji utječu na poslovanje (makrookruženje). Analizira i predviđa mogućnost plasmana proizvoda na tržište. Opisuje osnovne tržišne mehanizme i konkurentske odnose.	Planira aktivnosti u projektu. Rabi IKT u planiranju i ostvarivanju projekta. Pronalazi na internetu podatke o poslovnim subjektima te čita i razumije njihova poslovna izvješća.	Prihvaća važnost etičnoga ponašanja u poslovanju. Preuzima odgovornosti za ispunjenje obveza i poštovanje rokova. Poštuje zakonske propise.	Integrirano kao međupredmetni projekt. Moguće ga je uključiti u nastavne predmete Politika i gospodarstvo, Geografija ili druge nastavne predmete po izboru učitelja. U ostvarivanje pojedinih sadržaja moguće je uključiti vanjske suradnike, goste predavače i sl. Korelacija Građanski odgoj i obrazovanje, Uporaba IKT.
Pod C.4.3. Objašnjava osnovne namjene financijskih institucija i koristi se financijskim uslugama.	Poznaje elemente financijskoga plana u projektu. Objašnjava ulogu financijskih institucija u razvoju poduzetničkih aktivnosti. Obrazlaže najčešće korištene financijske usluge za osobne potrebe i poslovanje. Prepoznaje važnost planiranja mirovine.	Sudjeluje u izradi financijskoga plana u školskome projektu. Spreman je demonstrirati različite mogućnosti korištenja financijskih usluga.	Odgovorno se služi pojedinim financijskim uslugama. Kritički preispituje važnost novca za osobnu sreću.	Integrirano kao međupredmetni projekt. Moguće ga je uključiti u nastavne predmete Politika i gospodarstvo, Matematika, ili druge nastavne predmete po izboru učitelja. U ostvarivanje pojedinih sadržaja moguće je uključiti vanjske suradnike, goste predavače i sl. Korelacija Građanski odgoj i obrazovanje.
KLJUČNI SADRŽAJI: resursi (materijalni, ljudski, financijski – kapital), čimbenici poslovanja (makrookruženje = demografija, ekonomske snage, konkurencija, kulturne i društvene snage, političke i ekonomske snage, tehnologija), tržište, upravljanje novcem (financijske institucije – HNB, burza, FINA, komercijalne banke, porezna i financijska kontrola; financijske usluge – štednja, računi, krediti, kartično poslovanje, osiguranja, stipendije, plaćanja putem interneta, mobilnog telefona).				

5. odgojno-obrazovni ciklus (3. i 4. razred četverogodišnjega i 2. i 3. razred trogodišnjega srednjoškolskog obrazovanja)

Domena: EKONOMSKA I FINANCIJSKA PISMENOST				
Očekivanja u ovom ciklusu ostvaruju se izradom projekta.				
ODGOJNO-OBRAZOVNA OČEKIVANJA	ZNANJE	VJEŠTINE	STAVOVI	PREPORUKE ZA OSTVARIVANJE OČEKIVANJA
Učenik: pod C.5.1. Sudjeluje u projektu ili proizvodnji od ideje do realizacije (nadovezuje se i uključuje elemente očekivanja iz 3. i 4. ciklusa).	Analizira različite primjere projekata ulaganja – poslovnih planova. Identificira čimbenike koji utječu na poslovanje (interno okružje, mikrookruženje).	Upravlja materijalnim i nematerijalnim resursima. Sudjeluje u simulacijama različitih poslovnih situacija.	Promiče poduzetničko djelovanje i razvoj poduzetničke klime. Kritički se odnosi prema promotivnim sadržajima.	Integrirano kao međupredmetni projekt. Projekt je moguće uključiti u nastavne predmete Politika i gospodarstvo, Matematika, Hrvatski jezik ili druge nastavne predmete po izboru učitelja.

	Analizira promjene na lokalnom i globalnom tržištu i njihov utjecaj na gospodarstvo i život građana. Navodi važnost uvoza i izvoza. Razlikuje ulogu i aktivnosti državnih, poduzetničkih potpornih institucija i socijalnih partnera (u HR i EU) u poslovanju.	Participativno vodi grupu ili tim. Istražuje postupak otvaranja poduzeća ili obrta.	Preuzima odgovornost za ispunjenje obveza i poštivanje rokova. Poštuje zakonske propise i ne odobrava primjere nepoštivanja propisa. Promiče poštovanje prava proizvođača i potrošača.	Moguće je organizirati prezentacije praktičnih radova, natjecanja za najbolju poslovnu ideju i dr. U ostvarivanje pojedinih sadržaja moguće je uključiti vanjske suradnike, goste predavače i sl. Korelacija s Građanskim odgojem i obrazovanjem
pod C.5.2. pod C.5.3. Objašnjava osnovne namjene i koristi se financijskim uslugama.	Prepoznaje važnost financijskoga savjetovanja pri izboru financijskih usluga. Prepoznaje financijska kaznena djela i opisuje odgovarajuće mjere opreza.	Poduzima odgovarajuće mjere opreza.	Preuzima razuman rizik u korištenju financijskih usluga. Iskazuje odgovornost za poštivanje zakona i propisa.	Ostvaruje se kao dio međupredmetnih projekata. U ostvarivanje pojedinih sadržaja moguće je uključiti vanjske suradnike, goste predavače i sl. Korelacija s Građanskim odgojem i obrazovanjem
KLJUČNI SADRŽAJI: resursi (materijalni, ljudski, financijski – kapital, participativno vodstvo), čimbenici poslovanja (interno okružje – unutarnja organizacija poduzeća; mikrookruženje – kupci, dobavljači, poduzetničke potporne institucije, socijalni partneri), tržište, upravljanje novcem (financijske institucije – HNB, burza, FINA, komercijalne banke, porezna i financijska kontrola; financijske usluge – štednja, kamate, računi, krediti, kartično poslovanje, investicijski i mirovinski fondovi, dionice, državne obveznice, leasing, osiguranja).				

Odgojno-obrazovna se očekivanja u kurikulumu međupredmetne teme definiraju za svako organizacijsko područje na razini ciklusa. Ogojno-obrazovna očekivanja imaju za cilj poticane stvaralaštva i društvene odgovornosti te razvoj kritičkoga i kreativnoga mišljenja u rješavanju problema. Razrađuju se kroz pripadajuća:

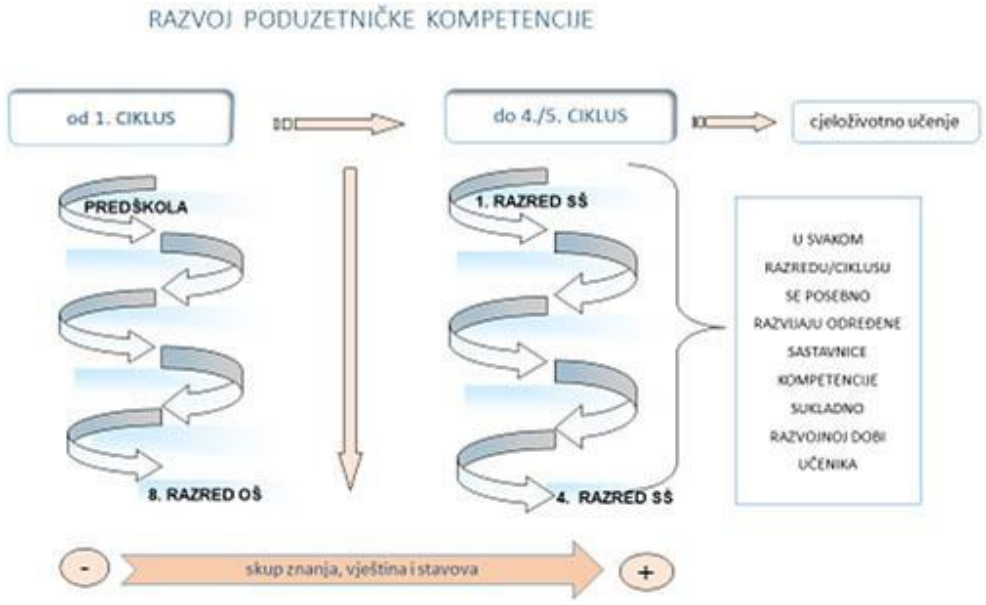
znanja

vještine

stavove.

Preporuka za ostvarivanje odgojno-obrazovnih očekivanja iskazuje se za svako pojedino odgojno-obrazovno očekivanje.

Ključni se sadržaji određuju za pojedino organizacijsko područje na razini pojedinoga ciklusa.

E. UČENJE I POUČAVANJE MEĐUPREDMETNE TEME

Međupredmetnu temu Poduzetništvo poučavaju u određenoj mjeri svi učitelji uspostavljajući suradnju s drugima radi korelacije i integriranoga djelovanja. U svakome nastavnom predmetu postoji mogućnost razvoja poduzetničkih kompetencija. Osobite mogućnosti za uspješnu realizaciju međupredmetne teme Poduzetništvo nalaze se u projektnome radu, u učeničkim projektima u predmetnoj nastavi i satu razrednika i u zajedničkim projektima više razreda i cijele škole.

Za proces učenja i poučavanja međupredmetne teme Poduzetništvo važno je da se škola otvara prema svojemu okružju i povezuje s lokalnom zajednicom, da upoznaje učenike s ljudima različitih zanimanja, poduzetnicima, gospodarskim i financijskim stručnjacima te s poslovnom zajednicom. Preporučuje se suradnja i s drugim školama, osobito školama s razvijenim programima poduzetništva, odnosno školama u kojima su sadržaji poduzetništva dio redovitoga programa. Organiziraju se posjeti učenika gospodarskim/financijskim subjektima, institucijama i ustanovama te se time stječu neposredna iskustva učenja u ovome području.

Za učenike s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama (učenici s teškoćama i daroviti učenici) učitelji planiraju kurikulum usmjeren na učenika. Osobitosti/teškoće učenika zahtijevaju njima sukladne individualizirane/diferencirane postupke, ciljeve učenja, razinu ostvarenosti odgojno-obrazovnog ishoda, opseg i dubinu sadržaja učenja te strategije i aktivnosti poučavanja kojima se žele ostvariti postavljeni ishodi, kao i načini vrednovanja ostvarenih postignuća.

Iskustva učenja

U nižim obrazovnim ciklusima iskustva učenja imaju naglasak na razumijevanju cjelovitoga ciklusa od ideje do rezultata. Realiziraju se s pomoću jednostavnih primjera iz neposrednoga okružja učenika te jednostavnim praktičnim aktivnostima (igra, projekt, primjeri, razgovor, predstava i dr.).

U višim se ciklusima teme produbljuju i učenik usvaja znanja i vještine planiranja, vođenja, komuniciranja i timskoga rada. Pojačava se suradnja s lokalnom zajednicom, gospodarskim subjektima i državnim ustanovama. Koriste se aktivni oblici učenja i poučavanja (projekt, prezentacija, simulacija, studija slučaja).

Komplementarno s ovim kurikulumom kompetencije vezane uz poduzetništvo mogu se kvalitetno nadograditi izbornim, fakultativnim programima i izvannastavnim aktivnostima (npr. učenička zadruga, vježbovna tvrtka).

Uloga učitelja

Učitelj u realizaciji međupredmetne teme Poduzetništvo ima ulogu koordinatora i moderatora procesa učenja. Kako bi se što kvalitetnije ostvarili ciljevi i očekivanja određeni ovom međupredmetnom temom, učitelj odabire odgovarajuće sadržaje te primjenjuje aktivne metode učenja i poučavanja (radionice, projektni rad, stvaranje i učenje stvaranjem). Cilj je učiteljeva rada razviti divergentno mišljenje učenika te poticati njegove kreativne, inovativne i poduzetničke potencijale.

Osobito je važna uloga učitelja u stvaranju poticajnoga okružja za učenje. Preporučuje se metoda simulacije stvarnih životnih i poslovnih situacija, odnosno metoda igranja uloga. U aktivnoj suradničkoj nastavi mogu se

primijeniti neke od sljedećih metoda i strategija: igre (individualne, timske, slušanje, zamjećivanje, imitiranje), oluja ideja, izrada kognitivne mape, postavljanje otvorenih pitanja, heuristički razgovor, intervju, rasprava i debata; vođeno istraživanje, ispitivanje; simulacija, igranje uloga, studija slučaja, projektni nacrti, prezentacija radova, organizacija događanja (sajmovi, smotre, natjecanja); vrednovanje i evaluacija.

Preporučuje se korištenje različitih oblika rada. Iznimno je važno iskustvo rada u timu, rada u grupi, rada u paru kao i mentorski rad.

Mjesto i vrijeme učenja

Mjesto i vrijeme učenja međupredmetne teme Poduzetništvo planira se školskim kurikulumom. Aktivnosti razrednih i školskih projekata međupredmetne teme Poduzetništvo mogu se provoditi u učionici, izvan učionice, u školskome okružju, na terenu, u prostorima raznih institucija i suradnika.

Integrirano povezivanje različitih sadržaja (iz više nastavnih predmeta) može se provoditi u trajanju od jednog dana do nekoliko dana, tjedana ili mjeseci tijekom cijele godine. Takvi projektni dani mogu se organizirati na razini pojedinih razrednih odjela ili na razini škole, ovisno o interesu učenika i mogućnostima suradnje škole i okružja (lokalne zajednice, roditelja i kulturnih institucija). Neki se projekti ili jedan njihov dio mogu provoditi i u sklopu izvanučioničke nastave ili ekskurzija.

Materijali i resursi za učenje

Materijali potrebni za rad s učenicima i dobri primjeri iz prakse mogu se pronaći na mrežnim stranicama škola i drugih odgojno-obrazovnih ustanova koje su imale iskustvo rada u poduzetničkim aktivnostima. Resursi potrebni kao potpora učenicima u usvajanju odgojno-obrazovnih očekivanja najčešće su potrošni materijal (za izvođenje konkretnih aktivnosti), odnosno pomoć u obliku ustupanja slobodnog prostora (dvorane, izvanškolski prostori) te potpora učitelja i roditelja. Korisno je uspostaviti suradnju s dionicima iz lokalne samouprave, mjerodavnih tijela državne uprave, poduzeća i institucija u provođenju planiranih aktivnosti. U sklopu učenja za poduzetništvo kao nastavni medij preporučuje se upotreba informacijsko-komunikacijske tehnologije.

Grupiranje učenika

Grupiranje učenika provodi se u skladu s očekivanim ishodima međupredmetne teme Poduzetništvo. Cilj je što kvalitetnije iskoristiti učeničke potencijale i postići veću motiviranost i učinkovitost učenja. Način grupiranja ovisi i o uvjetima u kojima traje učenje. Učenici se mogu grupirati prema iskazanim interesima za pojedina područja i/ili prema prethodnom znanju, specifičnim vještinama i iskustvima. Osim u homogenim skupinama bitno je da učenik stječe iskustva učenja i u heterogenim skupinama i timovima s članovima koji nisu iste dobi, koji imaju različite stavove, iskustva, predznanja. Važno je da skupine budu sastavljene tako da budu poticajno i izazovno radno okružje za svakog učenika.

Timski suradnički rad koristan je za provođenje istraživanja, za provođenje zajedničkih projekata ili planiranje i proizvodnju. Članovi tima imaju svoje uloge ili zadatke. U timu učenik može birati ulogu koja najbolje odgovara njegovim interesima i sposobnostima ili je određuje učitelj. Rad u skupini ili timu omogućuje provedbu integriranih razrednih i školskih projekata s učenicima različitih razrednih odjela (horizontalno) ili projekata u koje su uključeni učenici različitih dobi i razreda (vertikalno).

U realizaciji međupredmetne teme Poduzetništvo moguće je raditi i individualno (samostalno ili uz mentora). Mentorski rad (coaching) omogućuje najveći stupanj individualiziranja učenja, a podrazumijeva zajednički rad učenika i učitelja na usvajanju znanja i praćenju učenikova napretka.

F. VREDNOVANJE U MEĐUPREDMETNOJ TEMI

Vrednovanje je sastavni dio procesa učenja kojemu pridonose učenik i učitelj radi unapređenja učenja i napredovanja učenika.

U međupredmetnoj temi Poduzetništvo vrednuje se usvojenost ishoda prema odgojno-obrazovnim očekivanjima koji su definirani u trima domenama kroz sve obrazovne cikluse.

Vrednovanje je usmjereno na provjeru usvojenosti kompetencije pri čemu je naglasak na promišljanju, zaključivanju i primjeni znanja, vještina i stavova u stvarnim životnim problemima i situacijama, a manje na usvajanju novih pojmova.

Načini vrednovanja rada usmjereni su na: a) osobni rad i sudjelovanje učenika u ciklusu od ideje do proizvoda (originalnost ideje, kvaliteta izrade proizvoda, funkcionalnost, mogućnost daljnje proizvodnje i prodaje proizvoda); b) međusobno vrednovanje rada učenika (učenici biraju najuspješniju prezentaciju, plakat, ideju, razradu plana); c) odnos prema provedenom projektu (sajmu, izletu, priredbi, izložbi); d) medijske izvore i tekstove – njihov broj, relevantnost i korisnost vezano uz određenu poduzetničku temu (uspješni poduzetnici, zapošljavanje, javno dobro i dr.); e) primjere uspješnoga korištenja naučenoga iz područja ekonomske i financijske pismenosti u svakodnevnome životu.

Da bi pokazao u kojoj je mjeri usvojio znanja, vještine i stavove, učenik može: 1) izraditi prezentaciju, plakat, infoletak, infografiku s podatcima, praktični rad (proizvod, uslugu), anketu, osobnu mapu, videozapis, sadržaj za mrežnu stranicu (fotografije, tekstovi, video uradak); 2) voditi intervju, razgovor, raspravu; 3) sudjelovati u terenskoj nastavi i radu, sudjelovati u projektima, prezentacijama i raspravama, u organizaciji i provedbi događaja (sajmovi, priredbe, izložbe); 4) pripremiti izvještaj o svome radu i/ili radu drugih, samovrednovati svoj rad, prihvaćati vrednovanje vršnjaka (vršnjačke skupine), sudjelovati u provjeri znanja, vještina i stavova.

Poglavlje o vrednovanju u međupredmetnoj temi daje odgovor na sljedeća pitanja:

Što se vrednuje u međupredmetnoj temi (koja se odgojno-obrazovna očekivanja vrednuju u okviru određenih predmeta, a koja izdvojeno)?

Kako se vrednuje u međupredmetnoj temi (koji se pristupi i metode vrednovanja koriste i kada)?

Kako izvještavati o ostvarivanju odgojno-obrazovnih očekivanja u međupredmetnoj temi?

Vrednovanje treba odražavati ciljeve, vrijednosti i načela kurikuluma, što, između ostaloga, podrazumijeva usklađenost vrednovanja s odgojno-obrazovnim ciljevima i odgojno-obrazovnim očekivanjima, odnosno prilagodbu pristupa i metoda vrednovanja vrsti očekivanja. To znači da je potrebno koristiti različite vrste vrednovanja kako bi se zadovoljile različite svrhe vrednovanja, ispitale različite vrste znanja, vještina, sposobnosti i stavova, koje čine odgojno-obrazovna očekivanja; uvažili korišteni pristupi poučavanja i učenja, specifičan kontekst učenja i odgojno-obrazovne potrebe učenika. Pritom, osnovnom svrhom vrednovanja smatra se unaprjeđivanje učenja i napredovanje učenika. Stoga vrednovanje usvojenosti odgojno-obrazovnih očekivanja treba uravnoteženo ispitivati kao i sadržaje i procese unutar određenih područja učenja usmjeravajući se pritom na poticanje dubinskoga i trajnoga učenja te na primjenu znanja, vještina i sposobnosti na nove situacije. Kroz različite pristupe i zahtjeve prema učeniku te integraciju različitih vrsta i izvora podataka o učeničkome učenju prikupljaju se kvalitetni, valjani i pouzdani dokazi o cijelome rasponu njihovih postignuća. Naglasak treba biti na međupredmetno-specifičnim pristupima i metodama vrednovanja te postupcima izvještavanja o ostvarenim rezultatima učenika.